

Org.nr. 915 838 324

Oslo, 6. januar 2023

Til Statsforvalteren i Oslo og Viken

Nasjonalpark i Østmarka – høring av ulike alternativer til vern

Innledning

Dette er høringssvar på Statsforvalteren i Oslo og Vikens brev om nasjonalpark i Østmarka datert 14. oktober 2022. Uttalelsen tar utgangspunkt i Statsforvalterens forslag (Alternativ 1), men vil også være relevant for de to andre alternativene¹. Rausjømarka Vel viser til godt møte som vi hadde med representanter for Statsforvalteren 28. november.

Rausjømarka Vel er en forening for eiere av hytter som ligger innenfor det området i Østmarka som foreslås som nasjonalpark. Vellet har vel 80 medlemmer. Vellet skal ivareta hytteeiernes interesser, men har ikke tatt standpunkt for eller mot nasjonalpark. Vi har medlemmer som er for nasjonalpark og andre som mener at vi er mer tjent med å bygge på markaloven.

Vellet er opptatt av en god saksbehandling hvor viktige og vanskelige problemstillinger behandles grundig. Det vil danne solid grunnlag for god forvaltning av en nasjonalpark, samt at rettigheter blir fulgt opp på en god måte. Vi er opptatt av å bidra konstruktivt i en slik prosess. Vellet har tidligere avgitt uttalelser i alle deler av den formelle prosessen om nasjonalpark.

Hva som skal til for å opprette nasjonalpark

Skogen i Rausjømarka er preget av omfattende skogbruk over lang tid. Det betyr at det må vurderes om kvaliteten på skogen i denne del av Østmarka tilfredsstiller kravene til naturkvalitet som naturmangfoldloven §35 (nasjonalparker) stiller.

Loven krever også at en nasjonalpark skal være uten tyngre naturinngrep. Miljødirektoratet har i sin vurdering til Klima- og miljødepartementet datert 12. mars 2019 «...om Østmarka har kvaliteter som tilfredsstiller naturmangfoldlovens krav til nasjonalpark», vurdert inngrepene i forhold til naturmangfoldlovens krav. De inngrepsfrie områdene (INON-områder) utgjør under 20 prosent av utredningsområdet i Østmarka. Dette er det motsatte av situasjonen i eksisterende nasjonalparker: De er dominert av inngrepsfrie områder (93 prosent).

Hytter i nasjonalpark

I 43 av de 47 nasjonalparkene i Norge, ligger det så vidt vi vet ikke hytteområder. De fire nasjonalparkene som inneholder et større antall eller konsentrasjon av hytter er marine

---

¹ Alternativ 2 «En mindre nasjonalpark» og alternativ 3 «En utvidelse av Østmarka naturreservat i stedet for nasjonalpark».

nasjonalparker (Ytre Hvaler, Færder, Jomfruland og Raet). Disse nasjonalparkene består i hovedsak av sjøområder. Landområdene utgjør bare mellom to og fire prosent av nasjonalparkene. Der er det hyttefelt. Gjennom grundige prosesser har man trukket grensene slik at de omfatter færrest mulig hytter. Hytter i randsonen er søkt holdt utenom, mens hytter som ligger der det er registrert høye naturverdier, har blitt inkludert.

Hytter er inngrep i lovens forstand, men enkelt-hytter kan inkluderes i nasjonalparker. Det blir en vurdering i den enkelte sak om hytter fører til at området ikke fremstår som "i det vesentlig uberørt". Ifølge Miljødirektoratet vil den totale størrelsen på verneområdet spille inn, samt samlet virkning av andre fysiske inngrep.

I samtale med representant for vellet 12. april 2019, uttalte professor (emeritus) Inge Lorange Backer som er ekspert på naturmangfoldloven, at hytter i det antall og med den konsentrasjon som det er i Rausjømarka neppe hører hjemme i en nasjonalpark. Han tok forbehold fordi han uttalte seg på grunnlag av kartstudie av Rausjømarka. Uttalelsen fra professor Backer understreker at spørsmålet om hyttene i Rausjømarka som del av en eventuell nasjonalpark må vurderes nøye juridisk opp mot naturmangfoldlovens bestemmelser. Dette gjelder ikke bare hytter med tomt, men hele hytteområder. Vellet savner en grundig vurdering av dette.

Hyttene i Rausjømarka – dagens regler

Det er vel 90 hytter i Rausjømarka, og noen av dem er speiderhytter. De fleste hyttene ligger rundt vannene Rausjø, Mosjøen og Tonevann, og noen ligger rundt Stuttjern (5 hytter), Ålmarktjern (2) og Svartoren (1). Det ligger noen hytter/hus langs veiene. Ferdselen til og fra hyttene skjer i hovedsak på veiene, samt på og langs vannene.

Etter at skogen ble kjøpt av Oslo kommune i 1965, har det ikke vært lov å bygge hytter i Østmarka. Hovedregelen i markaloven er forbud mot bygge- og anleggstiltak. Det er svært restriktive regler for hva man kan gjøre med hyttene. Søknader om unntak fra tiltak skal behandles i angjeldende kommune og avgjøres av Statsforvalter.

Hyttene og en Østmarka nasjonalpark

Både kraftledninger og veien Bysetermåsan-Børtervann skal holdes utenfor en nasjonalpark. Dermed vil en nasjonalpark bli delt opp. Klima- og miljødepartementet mener at det er akseptabelt. Ved arrondering av nasjonalparken er det naturlig at hytter og hus langs veien også holdes utenfor en nasjonalpark slik høringsforslaget fra Statsforvalteren viser.

Klima- og miljødepartementet har i sitt brev datert 22. juni 2022 gitt som forutsetning at «Raudsjøen og Mosjøen og hyttene rundt skal inngå i nasjonalparken». I «Østmarka nasjonalpark – alternative verneforslag» datert 15. desember 2021 skriver imidlertid Statsforvalteren i Oslo og Viken bl.a:

«Siden Statsforvalteren foreslår å unnta veiene til Rausjøgrenda, Vangen og Skjelbreia samt tilknyttet bygningsmasse fra vernet, vil man relativt enkelt også kunne legge grensene rundt Rausjøen og mesteparten av Mosjøen og tilkomstveien til Mosjøen fra sør. I så fall vil et 60-talls hytteeiendommer og tilkomstveien ikke omfattes av vernet.

De 15–20 resterende hyttene, som i hovedsak ligger rundt Tonevann og Stuttjernet, blir liggende innenfor verneområdet. Behov som disse har til bruk, vedlikehold og mulig tilkomst, vil ivaretas slik at de ikke vil ha noen innskrenkning i henhold til dagens regime etter markaloven, plan- og bygningsloven og motorferdselloven.

Statsforvalteren mener at begge de alternative avgrensningene over vil være akseptable, men at den forvaltningsmessig enkleste løsningen vil være å holde Rausjøen og mesteparten av Mosjøen utenom et vern. Med en slik avgrensning vil antall hytteeiendommer som omfattes av et vern, være lavt sammenliknet med mange andre nasjonalparker.»

Statsforvalteren har vist at det er praktisk mulig og ikke komplisert å holde de fleste hyttene utenfor en nasjonalpark. Det er den forvaltningsmessig enkleste løsningen, og den vil ikke undergrave realiseringen av en nasjonalpark.

Hyttene er godt integrert med omgivelsene, og det enkle hyttelivet representerer ingen trussel mot naturen. De fleste hyttene ligger ved vann, dvs. i utkanten av skogsområder. Hovedargumentet for å opprette en nasjonalpark i Østmarka, er å verne et større skogområde i lavlandet.

Klima- og miljødepartementet omtaler det anbefalte alternativet for nasjonalpark som en «relativt stor nasjonalpark». Samlet utgjør hyttetomtene i Rausjømarka et lite areal. Det er ikke nødvendig å innlemme dem for at nasjonalparken skal bli stor nok. Det er dessuten ikke natur av særlig stor verneverdi tett opp mot hyttene. Det foreligger dermed ikke naturvernfarende argumenter for at hyttene bør innlemmes. Rausjømarka Vel mener dessuten at det vil være i strid med naturmangfoldloven §35 å innlemme hyttene i en nasjonalpark.

Konsekvenser av å innlemme hyttene i en nasjonalpark

En viktig forutsetning fra de som har foreslått nasjonalpark, er at hytteeierne sine rettigheter ikke skal bli dårligere enn de er i dag. Hvis dette ikke gjøres klart i beslutningsgrunnlag og forskriftene, kan svekkede rettigheter bli en konsekvens.

Det er sterk politisk støtte for at de rettighetene som hytteeierne har etter markaloven skal videreføres ved en eventuell nasjonalpark. Dette har Østmarkas Venner argumentert for (ref. «Nytt fra Østmarka» 1/2017 side 9). Da representantforslaget om nasjonalpark ble behandlet i Stortinget i 2017, uttalte flertallet i Stortingets energi- og miljøkomité (AP, SV, V og MDG) i Innst. 175S (2016-2017) at rettighetene til de fastboende, hytteeiere og serverings- og overnattingssteder «bør videreføres slik de er fastsatt og praktiseres etter markaloven». Det viser at det ikke foreligger regulatoriske argumenter for å innlemme hyttene.

I forslaget til nasjonalpark som nå er til høring, er hytter og hus langs veien fra Bysetermåsan til Børtervann holdt utenfor en nasjonalpark sammen med veien. Det vil si at markaloven fortsatt vil gjelde for disse hyttene. Hytter i nasjonalparken vil måtte følge naturmangfoldloven §35 og verneforskriften. Dermed vil det bli to parallelle regelverk og ulike instanser som saksbehandler og beslutter hyttesøknader. Søknader etter markaloven behandles av kommune og Statsforvalter. Ved en nasjonalpark skal de behandles av nasjonalparkforvalter og nasjonalparkstyret på grunnlag av naturmangfoldloven og verneforskriften. Dette vil sannsynligvis skape ulikheter og virke kompliserende. Det er en lite ønskelig konsekvens. For nasjonalparkmyndighetene vil det være en fordel å slippe å bruke tid på hyttesaker. Dermed er det heller ikke sterke argumenter for at hyttene skal underlegges regler og forskrifter for en nasjonalpark.

Hytteeierne sine rettigheter

Det er ikke tilstrekkelig å stadfeste at verneforslaget ikke skal legge «begrensninger på bruk og drift av hytter». Det representerer ikke en garanti for at dagens rettigheter som hytteeier

videreføres. En beslutning om nasjonalpark må fastslå at hytteeiernes rettigheter skal videreføres. Noe annet vil kunne føre til risiko for konflikter og søksmål.

Hytteeiernes rettigheter og interesser i Rausjømarka er knyttet til:

- Hytteeierne har **selveiertomter**.
- **Vedlikehold og eventuelt endringer av hytte/bygg**. Markaloven har bestemmelser som regulerer dette.
- **Vanntilførsel**. Noen hytteeiere har enkle vannpumpeløsninger. De som ønsker å legge inn vann, må søke, ref. forurensningsforskriften kapittel 12 (Krav til utslipp av sanitært avløpsvann fra bolighus, hytter og lignende).
- **Hogst og pleie av egen tomt**. Hytteeierne kan fritt hogge på og pleie egen tomt.
- **Muligheten for å få hogge trær på nabotomt** (som for eksempel skjuler for sol eller representere en fare for bygg). Dette krever dialog med eier av nabotomt (i de fleste tilfeller Oslo kommune), og reglene er ikke spesielle for Marka. Oslo kommune (Bymiljøetaten) har gitt slike tillatelser.
- **Muligheten for å felle trær for å skaffe seg ved**. Man kan søke om å få ta ned trær på rot til ved på kommunens tomt via hjemmesiden til Oslo kommune.
- **Det å ta seg frem til egen hytte og frakte med utstyr, varer, materialer og andre ting**. Det er ikke ønskelig at det innføres nye begrensninger på hvordan det kan gjøres, eller som vanskeliggjør tilgangen til egen hytte.²
- **Kjørere rettigheter**. Det er offentlig vei frem til Bysetermåsan (parkering) og privateid vei (nå eid av Oslo kommune) videre til henholdsvis Skjelbreia, Vangen, Mosjøveien (Hella ved Rausjø – Mosjøen) og Rausjøgrenda/Børtervann. Kjørere rettighet og fri bruk av veien gjennom Rausjø skog ble gitt i skjøte fra skogeier And. H. Kiær & Co. For mange er dette en tinglyst rett³. Teksten på side 22 er unøyaktig, og den bør endres slik: «På veien inn til Rausjøgrenda er det 59 eiendommer med kjøretillatelser som etter avtale med Rausjømarka Vel utstedes av Oslo kommune. Alle disse har rett til egen kjøring og ubegrenset besøkskjøring.» Kjøreadgang på disse veistrekningene, samt parkeringsadgang er svært viktige for hytteeierne. Det gjør hyttene tilgjengelig, ikke minst for gamle og hytteeiere med barn og barnebarn. Dessuten får de lettere frem varer, inventar og materialer. Veiene og kjøreadgangen har også betydning ved behov for syketransport, eller annen øyeblikkelig hjelp, f.eks. brannberedskap. Kjøring relatert til hyttene representerer ingen stor belastning på disse veiene. Hvis det skal etableres nye bomløsninger ved Bysetermåsan på Vangenveien og veien inn til Rausjøgrenda, må det gjøres slik at det ikke vanskeliggjør tilgangen til hyttene og at kostnadene ikke legges på hytteeierne. Vellet ber om å bli tatt med hvis slike løsninger aktualiseres. Vellet har tidligere hatt god dialog med Bymiljøetaten om dette, men manglende mobildekning (for fjernstyring av bom) har hindret realisering. Vi viser for øvrig til forarbeidet til markaloven:

«Etter departementets syn vil ferdsel til og fra eiendommene for hytteeiere og fastboende ikke bli strengere regulert med markaloven. Departementet er enig med hytteeierne og de fastboende som påpeker at det ikke eksisterer nevneverdig konflikt mellom grunneiere og andre brukere av Marka, slik at det

---

² Det eksisterer tinglyst rett som sier: «Skogeieren og senere skogeiere skal ikke vanskeliggjøre tilgangen til tomten.»

³ Eksempel på skjøte fra 11/9. 1945. «Eieren av tomten, og senere eiere, kan vederlagsfritt benytte veier gjennom Rausjø skog. Eieren og senere eiere av tomten overtar de rettigheter og forpliktelser hvormed vi har eiet den.» (And. Kiær Co.).

i dag ikke er behov for strengere regler for ferdsel til og fra hytter og boliger i Marka.»⁴

«Ut fra dagens situasjon ser departementet imidlertid ingen grunn til å forby eller begrense motorferdsel på veg til hytter i Marka.»⁵

- **Bruk og oppbevaring av båt.** Mange av hyttene ligger slik til at tilkomst med robåt er nødvendig. Hytteeierne har rett til å ha båt på vannene, ha den fortøyd og ha den oppbevart (uten tidsbegrensning). Vellet har en ordning hvor båtene merkes med hyttenummer. Det er ingen begrensninger på bruk av kano, kajakk, seilbrett etc.
- **Jakt og fiske.** Det kan jaktes og fiskes i Rausjømarka. Hytteeierne har rett til å fiske og krepse fra egen tomt.⁶
- **Enkle og gratis søkeprosesser.** Ved eventuelt søknad om felling av trær, kjøring og annet som vi kan i dag, er det viktig at søkeprosessen er enkel og fortrinnsvis gratis.

Bestemmelsene for en eventuell nasjonalpark bør ikke utformes slik at de hindrer det som kan fremstå som en naturlig og ønsket utvikling, også over tid for eksempel:

- Mobilnett som dekker Østmarka. Ved nødsituasjoner (skade, sykdom og brann) kan det være vanskelig å få varslet på grunn av manglende mobildekning.
- Tilgang til internett og fiberutvikling.
- Hytteeiere som ikke har strøm, må kunne få lagt inn elektrisitet.
- Bedre vann- og sanitærløsninger innenfor det handlingsrom som forurensningsforskriften og forarbeidene til markaloven beskriver.

Forslag til verneforskrifter

Verneforskriften bør reflektere den overordnet målsetting med nasjonalparken, og det må være tilpasset en bynær nasjonalpark. Det bør unngås unødvendige reguleringer og byråkratisering.

Verneforskriften bør fastslå at hytteeiernes rettigheter etter markaloven skal videreføres i og med at dette er en helt sentral politisk føring. Forslaget til §8 Motorferdsel vil for eksempel innebære en innstramning, og den må endres. Forskriften må utformes slik at den ikke innfører nye restriksjoner. Siden både markaloven og naturmangfoldloven vil gjelde, bør forskriften bidra til klarhet.

Miljødirektoratet må ta hensyn til erfaringene med forvaltning etter markaloven. Loven fikk for eksempel strengere bestemmelser om byggetiltak enn det statsråden ga uttrykk for. Dessuten viser en undersøkelse som Interessegruppen for hytteeiere i Marka har gjennomført at mange hytteeiere synes markaloven er komplisert og vanskelig å forstå og kunnskapen er mangelfull. Offentlige myndigheter behandler like tilfeller ulikt og resultatet fra ankebehandlinger tyder på at flere kommuner er for strenge når de behandler søknader. Dette gjør det vanskelig for hytteeierne. Ved utforming av eventuell verneforskrift bør man unngå økt usikkerhet og ulikhet.

Vellets forslag til endringer i foreslåtte vedtekter for alternativet nasjonalpark (tilsvarende for de to andre alternativene) er merket med blå skrift:

---

⁴ Ot Prp. nr. 23 2008-2009, side 27.

⁵ Ibid, side 43.

⁶ Ref. brev fra Oslo Kommune Friluftsetaten datert 06.07.2006 saksnr. 06/00119.

- §3 (Virksomhet og tiltak) under «Det er likevel tillatt med», punkt 8: opplag av båter på selveiertomt eller markert på vernekart.
- §4 (Vegetasjon) under «Det er likevel tillatt med», punkt 3: fjerning av vegetasjon inntil 10 meter rundt hytter på private hytteeiendommer
- §4 (Vegetasjon) under «Det er likevel tillatt med», punkt 4: felling av enkelttrær som kan medføre skade på bygninger på private hytteeiendommer
- §4 (Vegetasjon) under «Det er likevel tillatt med», punkt 5: ~~høgst av ved på private hytteeiendommer til eget bruk på hytter i nasjonalparken~~
- §4 (Vegetasjon) under «kan etter søknad gi tillatelse til», tilføyte: felling av enkelttrær utenfor private hytteeiendommer som kan medføre skade på bygninger
- §8 (Motorferdsel), første setning: Motorferdsel til lands, til vanns og i lufta under 300 meter fra bakken er forbudt, men det er knyttet kjørereettigheter til boliger, fritidsboliger (hytter), skistue og DnT-hytter.
- Følgende formuleringer i §10 (Forurensning og støy, bruk av droner og lignende) kan virke for streng:
  - «lagring av materialer»
  - «All bruk av kjemiske midler som kan påvirke naturmiljøet er forbudt.»
 Hytteeierne kan ha behov for å lagre hyttematerialer, og det må være tillatt å bruke rengjøringsmidler, maling og beis.

Kjørereettigheter til veien mellom Hella (Rausjø) og Mosjøen må gjøre det mulig å kunne fortsette praksisen enkelte somre med å ha utplassert søppelcontainer en begrenset periode.

Vernealternativer

Vellet har uttalt seg om verneformen nasjonalpark. Den utgjør hoveddelen av Statsforvalterens anbefalte løsning, og den dekker området hvor hyttene ligger.

Vellets uttalelse har relevans for de to andre alternative som Statsforvalteren har beskrevet. Rausjømarka Vel har ikke vurdert alternativ 3 «En utvidelse av Østmarka naturreservat i stedet for nasjonalpark» fordi ingen instanser så langt vi vet, har anbefalt dette. Vi kan heller ikke se at dette alternativet har vært skikkelig konsekvensvurdert.

Konklusjon

Rausjømarka Vel mener at det vil være i strid med naturmangfoldloven §35 å innlemme hyttene i Rausjømarka i en nasjonalpark. Spørsmålet krever en grundig juridisk vurdering. Det er ikke nødvendig å inkludere hyttene for at nasjonalparken skal bli stor nok, og det er ikke påvist naturverdier av særlig stor verdi som tilsier at hytter må inkluderes.

Statsforvalteren har tidligere uttalt at man relativt enkelt vil kunne legge grensene for en nasjonalpark rundt Rausjø og mesteparten av Mosjøen, og at den forvaltningsmessig enkleste løsningen vil være å holde disse områdene utenom et vern.

Med hytter både i og utenfor en nasjonalpark vil det gjelde ulike lover og forskrifter. Dessuten må søknader fra hytteiere behandles av ulike offentlige myndigheter. Det kan bidra til usikkerhet og ulikheter. Den beste måten å unngå dette på er at hyttene ikke legges inn i en nasjonalpark, men fortsatt blir forvaltet etter markaloven. Nasjonalparkforvalter og nasjonalparkstyret vil da kunne slippe å bruke tid på hyttesøknader.

Det er sterk politisk støtte på Stortinget og fra de som har foreslått nasjonalpark i Østmarka, for at rettighetene til de fastboende, hytteeiere og serverings- og overnattingssteder «bør videreføres slik de er fastsatt og praktiseres etter markaloven». For at et slikt utsagn skal ha verdi, må det fastslås i beslutningen. En verneforskrift må også formuleres slik at denne målsettingen oppnås. I offentlig tilgjengelige dokumenter frem mot beslutning bør det fremgå hvilke vurderinger om hytter i nasjonalpark samt rettighetene som er gjort. Det vil være viktig referanse for ettertiden.

Rausjømarka Vel har i dette brevet redegjort for hytteeiernes rettigheter og foreslått endringer i verneforskriften.

Med vennlig hilsen

Espen Amundsen
Styremedlem og ansvarlig for nasjonalparksaken
Rausjømarka Vel
E-post: espen.amunds1@gmail.com

Postadresse: Rausjømarka Vel, c/o Reidar Skaug Høymork, Nordbergveien 56, 0875 Oslo